

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПАРВОСУЂЕ

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ
-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију</p> <p>Одлуком Наставно–научног већа Правног факултета за привреду и правосуђе број 3/1 од 25.01.2016. године, одређена је Комисија за оцену докторске дисертације за јавну одбрану Жељка Миркова под називом „Правни и психолошки аспекти исказа окривљеног“. Докторска дисертације је пријављена.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. Проф. др Божидар Бановић, редовни професор, Кривичноправна ужа научна област, 09.09.2014. године, Факултет Безбедности, Универзитет у Београду, председник Комисије.</p> <p>2. Проф. др Милош Марковић, ванредни професор, Кривичноправна и међународноправна ужа научна област, изабран у звање 30.09.2013. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, ментор и члан Комисије,</p> <p>3. Проф. др Зоран Павловић, ванредни професор, Кривичноправна и међународноправна ужа научна област, 26.11.2013. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, члан Комисије,</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Жељко (Душан) Мирков</p> <p>2. Датум рођења, општина, Република: 13.2.1984. године, Кикинда, Република Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 16.9.2009. године, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, „Психологија окривљеног у кривичном поступку“</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Ужа научна област: правне науке, кривично право</p> <p>5. Радно искуство:</p> <p>Републички фонд ПИО – Филијала Кикинда (од 18.2.2008. до 30.4.2008. године) – стручни сарадник за решавање о правима из ПИО; Основни суд у Кикинда (од 1.5.2008. године) – судијски приправник; Основно јавно тужилаштво Кикинда (од 01.10.2010. године) – виши тужилачки сарадник</p>

6. Публиковани радови по категоријама:

1. „Начело опортунитета кривичног гоњења“, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 7-8/2012, стр. 483-499 (научни часопис – категоризација М 53).
2. „Исказ окривљеног као доказно средство у кривичном поступку“, Мегатренд ревија, бр. 3/2013, стр. 213-229 (водећи часопис националног значаја – категоризација М 51).
3. „Начело „in dubio pro reo“ као обележје правичног кривичног поступка“, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 1/2014, стр. 24-35 (научни часопис – категоризација М 53).
4. „Окривљени и лаж у кривичном поступку – процесноправни аспекти“, Безбедност, бр. 2/2014, стр. 173-188 (часопис националног значаја – категоризација М 52).
5. „Заштита малолетних лица као сведока и оштећених у кривичнопроцесном праву Републике Србије“, Зборник радова са међународног научног скупа „Прилагођавање правне регулативе актуелним трендовима у региону (уредник: проф. др Милорад Бејатовић), Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2015, стр. 661-671 (међународни научни скуп – категоризација М 31).
6. „Положај окривљеног у француском кривичном поступку (инквизиторски кривични поступак и Code d' Instruction Criminelle из 1808. године)“, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 2/2015, стр. 839-852 (водећи часопис националног значаја – категоризација М 51).

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Правни и психолошки аспекти исказа окривљеног“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Дисертацију чине насловна страна на српском и енглеском језику, страна са информацијама о ментору и члановима комисије, страна која садржи резиме дисертације са кључним речима, те превод ове стране на енглески језик, затим садржај, те текст рада по поглављима и попис литературе.

Докторска дисертација се састоји од 8 поглавља, 514 страна са укупно 855 фуснота у тексту, 33 табеле и 3 прилога. За израду дисертације је коришћено укупно 350 рефернци, које чине монографски научни радови, уџбеници, зборници радова, научни чланци и студије, као и домаћи и страни законски прописи и судска пракса.

УВОД**ПРВО ПОГЛАВЉЕ – ОПШТА РАЗМАТРАЊА О ПОЈМУ ОКРИВЉЕНОГ И ЊЕГОВОМ ИСКАЗУ**

1. Појмовно одређење окривљеног
2. Саслушање окривљеног у кривичном поступку
3. Исказ окривљеног

ДРУГО ПОГЛАВЉЕ – ИСТОРИЈСКИ ПРИКАЗ ПОЛОЖАЈА ОКРИВЉЕНОГ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

1. ПРВОБИТНА ЗАЈЕДНИЦА
2. СТАРИ ВЕК
  - 2.1. Египат
  - 2.2. Вавилон
  - 2.3. Атинско законодавство
  - 2.4. Рим
3. СРЕДЊИ ВЕК
  - 3.1. Франачка краљевина
  - 3.2. Византија

- 3.3. Русија и Бугарска
- 3.4. Арабљанско (шеријатско) право
- 3.5. Енглеска
- 3.6. Немачка

- 3.6.1. Constitutio Criminalis Carolina

4. КРИВИЧНИ ПОСТУПАК XIX ВЕКА

- 4.1. Опште стање
- 4.2. Code d' instruction criminelle из 1808. године
  - 4.2.1. Испитивање окривљеног током истраге
  - 4.2.2. Испитивање окривљеног током главног претреса пред поротним судом

5. ИСТОРИЈСКИ ПРИКАЗ ОДРЕДАБА О САСЛУШАЊУ ОКРИВЉЕНОГ У НАШЕМ КРИВИЧНОПРОЦЕСНОМ ПРАВУ

- 5.1. Уводне напомене
- 5.2. Кривични поступак и исказ окривљеног у средњем веку (Душанов законик)
- 5.3. Кривични поступак и исказ окривљеног у XIX веку
  - 5.3.1. Период од 1804. до 1842. године
  - 5.3.2. Период од 1842. до 1865. године
  - 5.3.3. Законик о поступку судском у кривичним делима из 1865. године
- 5.4. Законик о кривичном судском поступку Краљевине Југославије из 1929. године
- 5.5. Закон о кривичном поступку из 1948. године
- 5.6. Законик о кривичном поступку из 1953. године
- 5.7. Закон о кривичном поступку из 1976. године
- 5.8. Законик о кривичном поступку из 2001. године

ТРЕЋЕ ПОГЛАВЉЕ – САСЛУШАЊЕ ОКРИВЉЕНОГ У ПОЈЕДИНИМ СТРАНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМА (УПОРЕДНОПРАВНИ ПРИКАЗ)

- 1.1. Закон о кривичном поступку Републике Немачке
- 1.2. Законик о кривичном поступку Руске Федерације
- 1.3. Законик о кривичном поступку Републике Француске
- 1.4. Кривичнопроцесно законодавство Енглеске и Велса
- 1.5. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине
- 1.6. Законик о кривичном поступку Републике Црне Горе

ЧЕТВРТО ПОГЛАВЉЕ – САСЛУШАЊЕ ОКРИВЉЕНОГ У ПОЗИТИВНОМ КРИВИЧНОМ ПРОЦЕСНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

- 1. Уводне напомене
- 2. Саслушање кроз стадијуме кривичног поступка
  - 2.1. Саслушање осумњиченог у предистражном поступку
  - 2.2. Саслушање окривљеног у истрази
  - 2.3. Исказ окривљеног на припремном рочишту
  - 2.4. Саслушање окривљеног на главном претресу
  - 2.5. Саслушање окривљеног пред другостепеним судом
- 2. Саслушање окривљеног и међународни документи
  - 2.1. Уводне напомене
  - 2.2. Општа декларација о правима човека
  - 2.3. Међународни пакт о грађанским и политичким правима
  - 2.4. Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода
  - 2.5. Конвенција против мучења и других свирепих, нехуманих или понижавајућих казни или поступака
- 3. Кривичнопроцесна начела у вези са саслушањем окривљеног
  - 3.1. Уводне напомене
  - 3.2. Начело законитости
  - 3.3. Начело усмености
  - 3.4. Начело јавности
  - 3.5. Начело непосредности
  - 3.6. Начело контрадикторности (расправности)

4. Криминалистичка правила о саслушању окривљеног
  - 4.1. Уводне напомене
  - 4.2. Припрема и планирање саслушања
  - 4.3. Мере за добру припрему и планирање саслушања
    - 4.3.1. Одређивање лица које ће саслушавати окривљеног
    - 4.3.2. Одређивање места и времена саслушања окривљеног
    - 4.3.3. Анализа стања у списима предмета пре првог саслушања и утврђивање свих чињеница и околности које се тичу кривичног дела
    - 4.3.4. Упознавање личности окривљеног
    - 4.3.5. Припрема стратегије и тактике саслушања окривљеног
      - 4.3.5.1. Стратегија претежног деловања на емотивну или импулсивну страну личности окривљеног (емоционални приступ)
      - 4.3.5.2. Стратегија претежног деловања на разумску или логичку страну личности окривљеног (чињенични приступ)
      - 4.3.5.3. Кратак закључак
  - 4.4. Почетак саслушања
    - 4.4.1. Успостављање контакта са окривљеним
    - 4.4.2. Узимање личних података од окривљеног
    - 4.4.3. Предочавање окривљеном навода о кривичном делу за које се терети, његовим правима и обавезама
    - 4.4.4. Фаза неометаног излагања окривљеног
    - 4.4.5. Фаза постављања питања окривљеном
  - 4.5. Начини регистровања исказа и завршетак саслушања
5. Дозвољена и недозвољена питања и примена тактичког „блефа“ приликом саслушања
  - 5.1. Дозвољена и недозвољена питања
  - 5.2. Примена тактичког „блефа“ приликом саслушања

ПЕТО ПОГЛАВЉЕ – ПСИХОЛОШКИ ПРИКАЗ ИСКАЗА ОКРИВЉЕНОГ

1. Уводне напомене (право и психологија)
2. Психологија окривљеног
3. Психолошка структура исказа окривљеног
  - 3.1. Опажање
  - 3.2. Пажња
  - 3.3. Памћење
  - 3.4. Мишљење
  - 3.5. Интелигенција
  - 3.6. Нагони (мотиви)
  - 3.7. Емоције (осећања)
  - 3.8. Воља
  - 3.9. Свест
  - 3.10. Исказивање (саопштавање)

ШЕСТО ПОГЛАВЉЕ – ВРСТЕ ИСКАЗА ОКРИВЉЕНОГ

1. Порицање
2. Признање
3. Именовање саучесника
4. Оpozив признања
5. Лаж окривљеног
  - 5.1. Уводне напомене
  - 5.2. Појам лажи
  - 5.3. Психологија лажи и симптоматска слика окривљеног
6. Ћутање окривљеног

СЕДМО ПОГЛАВЉЕ – ИСКАЗ ОКРИВЉЕНОГ И ПОЈЕДИНИ ИНСТИТУТИ КРИВИЧНОГ ПРОЦЕСНОГ ПРАВА

1. Окривљени и начело опортунитета кривичног гоњења
2. Споразум о признању кривичног дела

- 2.1. Уводне напомене
- 2.2. Законска регулатива
- 3.3. Својства признања
- 3. Суочење

ОСМО ПОГЛАВЉЕ – ИСТРАЖИВАЧКИ ДЕО ДИСЕРТАЦИЈЕ

- 1. Уводне напомене о истраживању
- 2. Исказ окривљеног у пракси Вишег суда у Зрењанину и Вишег јавног тужилаштва у Зрењанину
- 3. Резултати истраживања

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација, поред увода, закључка и пописа литературе, садржи осам поглавља.

У **уводу**, кандидат је појаснио предмет, циљ (научни и друштвени) и основну хипотезу истраживања, те представио научне методе који су коришћени и структуру рада. Предмет рада су правни и психолошки аспекти исказа окривљеног, па је из овако одређеног предмета произашла и структура рада, коју чине заправо две велике целине: процесноправни аспект исказа окривљеног који је узет као примарни, али и његов психолошки аспект, као нераздвојни и нужан за комплетно сагледавање окривљеног, његовог понашања и казивања у кривичном поступку. Основна хипотеза у дисертацији јесте да постигнути резултати кроз главне упоришне тачке рада отклоне недостатак знања и практичних решења у извођењу доказне радње саслушање окривљеног и омогуће што квалитетније прибављање исказа окривљеног. Кандидат наводи да се то може постићи не само добрим познавањем одредаба кривичног процесног права, већ и поседовањем елементарних знања из области криминалистике и судске психологије. Научни циљ истраживања је да се на основу квалитативне и квантитативне анализе одредаба о саслушању окривљеног важећег Законика о кривичном поступку, као и правила која су се у досадашњој пракси у овој области показала као најприхватљивија, са једне стране укаже на значај исказа окривљеног као доказне радње у кривичном поступку, а да се, са друге стране, са правног и психолошког аспекта утврде оптимални начини за прибављање што бољег, тачнијег, веродостојнијег и искренијег исказа окривљеног. Друштвени циљ истраживања проистекао је из чињенице да се о овој теми са аспекта њене целовитости, тј. узимајући у обзир и правну и психолошку компоненту, писало веома мало. Образлажући циљ истраживања, кандидат наводи да је од системских дела која се односе на ову област пронашао свега две монографије: М. Дамашка „Окривљеников исказ као доказ у савременом кривичном поступку“, написану далеке 1962. године и Б. Симоновић „Прибављање и оцена исказа пред полицијом и на суду“ из 1997. године. Међутим, од тада је у Србији донет, а у међувремену и престао да важи Законик о кривичном поступку из 2001. године, а почео је са применом нови, и даље важећи Законик о кривичном поступку из 2011. године. На основу изнетог, као и чињенице да се ради о теми која егзистира у оквирима које прописују норме кривичнопроцесног права, кандидат сматра да је било потребно вратити се овом појму и обрадити га у светлу нових законских решења. Приликом израде докторске тезе, коришћена је методологија адекватна природи питања којим се рад бави, и то: аналитички и синтетички метод, затим позитивноправни, упоредноправни и историјски метод, као и дијалектичко-материјалистички метод, те метод приказа случаја („*case study*“).

Структура рада је постављена тако да даје потпун осврт на тему дисертације, а поглавља су повезана суштински и функционално, почев од општих разматрања у вези са темом рада, па преко посебних, тако да садржај из поглавља у поглавље има логични ток који прати развој теме.

У *првом* поглављу под називом „**Општа разматрања о окривљеном и његовом исказу**“, кандидат у виду општих разматрања указује на три главна појма која чине основу рада, а то су: окривљени, његово саслушање као доказна радња и појам исказа. У овом делу, аутор одређује појам окривљеног, након што је претходно навео дефиниције овог појма бројних аутора са наших простора. Поред тога, кандидат је одредио појам саслушања окривљеног као доказног средства и указао на његову сложеност у смислу планирања и спровођења, а дао је и основне напомене о појму исказа, истичући особеност да се ради о појму који заправо потиче из психологије, иако је предмет и кривичног процесног права. Разматрајући појам исказа окривљеног, кандидат је навео основне психичке функције које учествују у настанку исказа уопште, те прихватио став проф. др В. Водинелића да се исказ окривљеног може јавити као порицање, признање, именовање саучесника и опозив признања.

Друго поглавље рада посвећено је приказу генезе положаја окривљеног кроз историју, што представља битан сегмент у потпуном сагледавању предмета рада. Временско димензионирање предмета истраживања у овом делу обухвата приказ положаја окривљеног почев од периода првобитне заједнице, па све до новог века. Поред тога што је детаљно указао на положај окривљеног у одређеној етапи друштвеног развоја, кандидат је ради бољег разумевања проблематике указао и на значајније историјске догађаје одређеног периода, као и на основе економског и друштвеног уређења, наводећи да је право настајало и развијало се под утицајем тих околности, а права окривљеног била су одраз хуманости и демократичности једног друштва. У овом делу кандидат је приказао положај окривљеног кроз најзначајнија обичајна правила и законе старог, средњег и новог века, наводећи и друга доказна средства која су поред саслушања окривљеног постојала у том периоду. Посебно поглавље у оквиру ове главе је посвећено историјском аспект саслушања окривљеног у нашем кривичном процесном праву, па је кандидат у том смислу дао приказ одредаба Душановог законика, затим одредаба прописа који су примењивани све до доношења Законика о поступку судском у кривичним делима из 1865. године, а након тога и кроз приказ одредаба Законика о судском кривичном поступку за Краљевину Југославију из 1929. године, Закона о кривичном

поступку из 1948. године, Законика о кривичном поступку из 1953. године, Закона о кривичном поступку из 1976. године и Законика о кривичном поступку из 2002. године.

Треће поглавље дисертације се односи на упоредноправни приказ решења националних законодавстава у вези са саслушањем окривљеног. У овом делу, кандидат је представио одредбе процесних закона Немачке, Руске Федерације, Француске, Босне и Херцеговине и Црне Горе. Ради што потпуније обраде теме, кандидат је поред законских решења држава представница континенталног правног система, са становишта теме обрадио и процесна правила Енглеске и Велса, као представника *common law* правног система. Кандидат је поред одредаба које регулишу саслушање окривљеног дао и приказ структуре кривичног поступка у наведеним земљама, а посебно је указао и на корпус права окривљеног која припадају окривљеном током саслушања.

Четврто поглавље под називом „Саслушање окривљеног у позитивном кривичном процесном праву Републике Србије“, конципирано је кроз пет посебних делова. Кандидат се у првом делу бави питањем саслушања окривљеног кроз стадијуме кривичног поступка, имајући у виду одредбе важећег Законика о кривичном поступку из 2011. године. Тако, кандидат излаже претпоставке и правила за саслушање окривљеног у предистражном поступку, током истраге и на главном претресу, а поред тога указује и на правну природу исказа окривљеног на припремном рочишту, где се окривљени не саслушава применом законских правила о саслушању окривљеног, али је свакако значајна фаза поступка, јер се окривљени изјашњава о предмету оптужбе, образлаже доказе који ће бити изведени на главном претресу, предлаже нове доказе, као и о другим питањима за која суд оцени да су од значаја за одржавање главног претреса. Други део посвећен је међународним актима који регулишу права окривљеног током његовог саслушања и током трајања кривичног поступка уопште. У том смислу, анализирани су одредбе Опште декларације о правима човека, Међународног пакта о грађанским и политичким правима, Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и Конвенције против мучења и других свирепих, нехуманих или понижавајућих казни или поступака. У трећем делу овог поглавља, кандидат се бави кривичнопроцесним начелима која су у вези са саслушањем окривљеног, полазећи од начела законитости као основног начела, преко начела усмености, јавности, непосредности и контрадикторности (расправности). Четврти део поглавља садржи криминалистичка правила о саслушању окривљеног. У овом делу кандидат синтетизује криминалистичка правила о саслушању окривљеног у целине које се односе на: 1. припрему и планирања саслушања (одређивање лица које ће саслушавати окривљеног; одређивање места и времена саслушања окривљеног; анализа стања у списима предмета пре првог саслушања и утврђивање свих чињеница и околности које се тичу кривичног дела; упознавање личности окривљеног и припрема стратегије и тактике саслушања окривљеног), 2. почетак саслушања (успостављање контакта са окривљеним; узимање личних података од окривљеног; предочавање окривљеном навода о кривичном делу за које се терети, његовим правима и обавезама; фаза неометаног излагања окривљеног; фаза постављања питања окривљеном) и 3. начине регистровања исказа и завршетка саслушања. Кандидат у овом делу интерпретира и критички цени ставове домаћих и страних аутора у погледу криминалистичких правила о саслушању окривљеног, а износи и личне ставове у погледу наведених питања, илуструјући их примерима из праксе којима је присуствовао током вишегодишњег рада у правосудју. Пети део овог поглавља је посвећен дозвољеним и недозвољеним питањима током саслушања окривљеног, а кандидат посебно истиче значај постављених питања, наводећи сентенцу формулисану још у доба старог Рима: „Ко добро пита (поставља питања), тај добро и поучава“ (*Qui bene interrogat, bene docet.*) У оквиру овог дела кандидат анализира и дозвољеност и обим примене тактичког блефа током саслушања окривљеног у нашем кривичном поступку, имајући у виду одредбу важећег Законика о кривичном поступку, према којој окривљени има право да увек пре првог саслушања, подробно и на језику који разуме буде обавештен о делу које му се ставља на терет, као и о доказима који постоје против њега.

У петом поглављу под називом „Психолошки приказ исказа окривљеног“, кандидат у виду уводних напомена указује на везу права и психологије, а затим у глави „Психологија окривљеног“ приказује какав психолошки однос окривљени може имати према извршеном делу. Након тога, кандидат даје приказ психолошких основа исказа, обрађујући психичке процесе и то когнитивну (интелектуалну) групу психичких функција у коју спадају: 1) памћење, 2) опажање, 3) мишљење и 4) интелигенција, затим конативну (вољну) групу психичких процеса коју чине: 1) нагони, 2) емоције и 3) воља, и на крају, обрађује психичке функције пажње и свести, помоћу којих човек усмерава и усредсређује своју енергију на опажање одређеног садржаја. Поред општих разматрања у вези са наведеним функцијама, кандидат је посебно указао на специфичности сваке од њих, анализирајући их из позиције окривљеног и његовог положаја у кривичном поступку.

Шесто поглавље посвећено је појавним облицима исказа окривљеног у кривичном поступку и састоји се од шест глава. Кандидат је у овом делу прихватио класификацију појавних облика проф. др В. Водинелића, према којој се исказ окривљеног може јавити као порицање, признање, опозив признања и именовање саучесника,

тако да је приликом обраде, сваком облику исказа посевећен по једна део. Кандидат је сваки од наведених модалитета исказа анализирао посебно, како са становишта кривичног процесног права, тако и са психолошког аспекта, наводећи поједине процесне ситуације које окривљеног могу одредити за давање одређење врсте исказа. О лажи окривљеног кандидат говори у петом делу овог поглавља, износећи дефиницију лажи. На овом месту кандидат указује и на симптоматску слику окривљеног, као скуп вербалних и невербалних реакција које окривљени показује током саслушања. Ово поглавље кандидат закључује делом у којем се бави ћутањем окривљеног, истичући да се из оваквог држања окривљеног не би могли изводити било какви закључци о његовој кривици. Кандидат такође наводи да ћутање окривљеног може бити добар тактички потез окривљеног, тако да се орган поступка може наћи у неотклоњивој сумњи, која ће у складу са правилом "*in dubio pro reo*" бити тумачена у корист окривљеног.

У седмом поглављу кандидат обрађује поједине институте кривичног процесног права, код којих је посебно изражен значај исказа окривљеног, као и психолошки аспекти који се код окривљеног јављају током примене примене ових института. У овом делу рада обрађено је начело опортунитета кривичног гоњења, суочење и споразум о признању кривице. Кандидат истиче да признање окривљеног није нужно приликом примене одлагања кривичног гоњења, те да је у пракси било случајева када су окривљени одбијали да се изјасне да ли су наводи кривичне пријаве тачни, али су ипак прихватили да испуне обавезу коју им је наложило тужилаштво. Такође, аутор сматра да је признање окривљеног својственије код одбачаја кривичне пријаве услед стварног кајања, јер у том случају, стварно кајање као један од услова за одбачај кривичне пријаве, подразумева признање окривљеног. У делу који се односи на споразум о признању кривичног дела, кандидат поред законске регулативе овог института, обрађује и својства признања које оно мора да има приликом склапања споразума, наводећи да признање треба да буде потпуно, добровољно, свесно и поткрепљено другим доказима. У делу о суочењу, кандидат износи процесноправни аспект ове радње која се састоји у провери раније датих исказа два лица који се тичу одређених спорних чињеница, а поред тога истиче и неке криминалистичке аспекте извођења суочења.

Осмо поглавље садржи истраживачки део дисертације. Аутор је дао приказ укупно 33 случаја (тзв. „case study“ метод) која су правноснажно окончана у Вишем суду у Зрењанину у временском периоду од 2011. до 2015. године у односу на пунолетне и урачунљиве окривљене који су осуђени због кривичних дела против живота и тела (глава XIII Кривичног законика). Кандидат је након извршеног увида у целокупне списе предмета (а посебно следеће акте: 1) кривична пријава; 2) записник о саслушању окривљеног у полицији у присуству браниоца; 3) записник о саслушању окривљеног из истраге; 4) записник о саслушању окривљеног са главног претреса и 5) првостепене и другостепене судске одлуке), дао приказ појавних облика исказа окривљеног кроз етапе кривичног поступка, указујући на врсту исказа за коју се окривљени одлучио, као и на евенталне касније промене исказа, наводећи у чему су се те промене састојале. Такође, кандидат је приказао како је суд ценио ту одбрану у светлу других изведених доказа. Кандидат је навео да истраживање није имало за циљ да прикаже само процесноправни аспект исказа окривљеног, већ и психолошку природу исказа, па приказ случајева садржи дословно пренете одбране окривљених. Поред тога, кандидат се није усредсредило само на критични догађај који је предмет оптужног акта, већ је понашање окривљеног ставио у контекст његовог прединцидентног и постинцидентног понашања, а све у циљу да што боље прикаже однос окривљеног према извршеном кривичном делу и укаже на мотиве који су га навели на извршење кривичног дела, те да на тај начин покаже и психолошки аспект исказа. У посебној глави у оквиру овог поглавља, кандидат је приказао резултате истраживања.

На крају, у оквиру закључка, кандидат је дао закључна разматрања у односу на предмет истраживања.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат је закључке до којих је дошао формулисао у посебном поглављу. Остварени закључци се могу поделити у две групе – опште закључке који произлазе из теоријских разматрања и критичког интерпретирања ставова домаћих и страних аутора, а поред тога и предлога *de lege ferenda*, са циљем да резултати истраживања отклоне недостатак знања и практичних решења у извођењу доказне радње саслушање окривљеног и омогуће што квалитетније прибављање исказа окривљеног.

Пре свега, кандидат је формулисањем предмета истраживања указао на сложеност и мултидисциплинарност тематике. Кандидат је предмет истраживања посматрао кроз кривичнопроцесни аспект, као примарни, а затим и кроз психолошку страну исказа окривљеног, тако да је на овај начин дао свеобухватан приказ ове комплексне области. Приказ ове теме би био непотпун без приказа положаја окривљеног кроз историју кривичног поступка, што је кандидат представио детаљно, указујући не само на правила обичајног права и закона старог, средњег и новог века у вези са саслушањем окривљеног, већ и указивањем на битне историјске догађаје конкретног периода, уз изношење основа економског и друштвеног уређења, а посебно приказујући и друга доказна средства која су постојала у том периоду. Кандидат је приказао корпус права која су стајала на располагању окривљеном приликом саслушања у конкретном периоду, указујући на могућност окривљеног да ангажује браниоца, као и на дозвољеност тортуре.

Анализирајући одредбе нашег процесног права кроз историју, кандидат је пошао од Душановог законика, најзначајнијег правног споменика српског средњовековног кривичног поступка. Кандидат закључује да је кривични поступак овог периода био уређен по оптужном начелу. Иако се признање окривљеног изричито не помиње у закону, оно је несумњиво коришћено као доказно средство, што је илустровано примерима сачуваних судских одлука тог времена. Уколико окривљени није признао извршење кривичног дела био је испитиван, а нема доказа да је према њему примењивана тортуре, иако је византијско средњовековно право, које је било основа за доношење Душановг законика, примењивало тортуре ради добијања признања. Даљим анализирањем историје нашег процесног права, кандидат закључује да је Закон о кривичном поступку из 1948. године је у вези са темом рада представљао корак назад у односу на одредбе претходно важећег Законика из 1929. године, будући да је окривљени имао право на браниоца само у делу поступка који се водио пред судом. Ови недостаци су исправљени доношењем Законика о кривичном поступку из 1953. године, који је у наше процесно право инкорпорисао одредбе Опште декларације о правима човека из 1948. године.

Вршећи упоредноправни приказ одредаба страних процесних закона, кандидат је нашао да је наше право усклађено са решењима других европских земаља у области испитивања окривљеног, те да је на задовољавајућем нивоу, тако да окривљеном омогућава да пружи исказ који је одраз његове слободне воље. Такође, кандидат закључује и да је наш правни систем у складу са одредабама међународних докумената које се односе на саслушање окривљеног (Општа декларација о правима човека, Међународни пакт о грађанским и политичким правима, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода и Конвенција против мучења и других свирепих, нехуманих или понижавајућих казни или поступака).

Анализирајући одребе представника *common law* правног система, кандидат је истакао разлике у односу на континентални правни систем, које се огледају у томе да саслушање окривљеног уопште није предвиђено као доказна радња и не постоји никаква дужност окривљеног да исказује, што представља тзв. „привилегију против самооптуживања“ (*privilege against self-incrimination*). Окривљени своје право да исказује може користити према свом нахођењу, а предлог да се он саслуша не могу изнети ни тужилац, ни суд. Али, уколико окривљени одлучи да пружи одбрану, тада постаје „сведок у властитој ствари“, што повлачи обавезу полагања заклетве и упуштања у унакрсно испитивање и обавезу да говори истину, јер у супротном одговара за давање лажног исказа (*perjury*).

Кандидат је презентовањем криминалистичких правила о саслушању окривљеног која се односе на припрему и планирање саслушања, почетак саслушања и начине регистровања исказа и завршетка саслушања дао неку врсту приручника за успешно извођење ове доказне радње. До синтезе ових правила, кандидат није дошао само интерпретацијом ставова страних и домаћих аутора, већ је у овој области дао своје предлоге, који су илустровани примерима из праксе кандидата, а резултат су његовог дугогодишњег рада у правосудју. Резултати овог дела дисертације имају не само теоријски, већ и велики практични значај.

Резултати спроведеног емпиријског истраживања показали су да је одређивање појавног облика појма исказа сложена проблематика, јер су у појединим случајевима искази окривљеног имали истовремено обележја делимичног порицања и именована саучесника, односно порицања и именована саучесника. Даље, резултати истраживања су показали да није забележен ниједан случај потпуног признања, док је у највећем броју забележено делимично признање извршење кривичног дела, којом приликом су окривљени износили околности којима су покушавали да утичу на правну квалификацију кривичног дела. Такође, истакнуто је да су у свим случајевима у

којима је забележена промена исказа кроз етапе кривичног поступка, окривљени током трајања исказе мењали у своју корист. Поред тога, у ситуацијама када су окривљени изјавили да се уопште не сећају критичног догађаја, ипак им је изречена осуђујућа осуда, јер су чињенице битне за пресуђење утврђиване на основу исказа сведока и налаза и мишљења вештака.

Кандидат је након спроведеног истраживања указао и на корисне предлоге *de lege ferenda* у циљу реформе нашег кривичнопроцесног законодавства, који би са једне стране допринели прецизности текста важећег Законика о кривичном поступку, а са друге, побољшали положај окривљеног приликом саслушања.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Анализа и тумачење резултата истраживања је јасно, студиозно и оригинално. Стручна и научна анализа обухвата све кључне аспекте од значаја за проблематику истраживања. Истраживање правних и психолошких аспеката исказа окривљеног карактерише потребан квалитет у садржинском и структурном смислу, али и у погледу стила и јасноће излагања. Спроведено емпиријско истраживање је у складу са свим методолошким захтевима, а оно се посебно одликује аутентичношћу, обухватношћу и апликативношћу.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Кандидат је у својој докторској дисертацији темељно обрадио правне и психолошке аспекте исказа окривљеног у кривичном поступку. Ради се о теми, о којој је као споју две наведене целине, у српској литератури писано веома мало. Рад који се на сличан начин бавио овом тематиком написан је још 1997. године, дакле пре скоро двадесет година, а од тада па до данас је донет и примењиван Законик о кривичном поступку из 2001. године, а након њега и важећи Законик о кривичном поступку из 2011. године, из чега произлази потреба да се ова тема прикаже у светлу нових законских решења нашег процесног права, али и да се укаже на најновија правна решења у свету. Потврда да је кандидат систематично обрадио тему рада проистиче из коришћене литературе у виду монографских научних радова, уџбеника, зборника радова, научних чланака и студија, као и домаћих и страних законских прописа и судске праксе, која броји укупно 350 референци. Поред тога, кандидат је ослањајући се на своје вишегодишње искуство рада у правосуђу у дисертацији изнео бројне примере из праксе који су значајни за потпуније разумевање теме.

Оригиналност и допринос докторске дисертације се огледа у томе што ће иста бити незаобилазно разматрана и коришћена у будућности, било да се ради о правној теорији, посебно у новим законским решењима и код примене у пракси, тако да ће постигнути резултати отклонити недостатак знања и практичних решења у циљу што бољег прибављања исказа окривљеног.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Дисертација не садржи недостатке.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Имајући у виду предмет и циљ докторске дисертације, значај и актуелност истраживања, његов обим и думет, као и методолошки приступ истраживању, њен хипотетички оквир и потврђеност хипотеза, као и научни допринос теорији и пракси, Комисија предлаже Наставно-научном већу Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду да прихвати Извештај о позитивној оцени докторске дисертације кандидата **Мирков Жељка**, под насловом „**Правни и психолошки аспекти исказа окривљеног**“ и предложи Сенату Универзитета Привредна академија у Новом Саду да се исти усвоји и одобри јавна одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Божидар Бановић, председник Комисије

2. Проф. др Милош Марковић, члан Комисије и ментор

3. Проф. др Зоран Павловић, члан Комисије

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.